

Ilmiölähtöisen hallinnon työkalupakki

BETA 0.73 | Creative Commons 4.0 BY-SA Hahmota Oy 1.11.2019

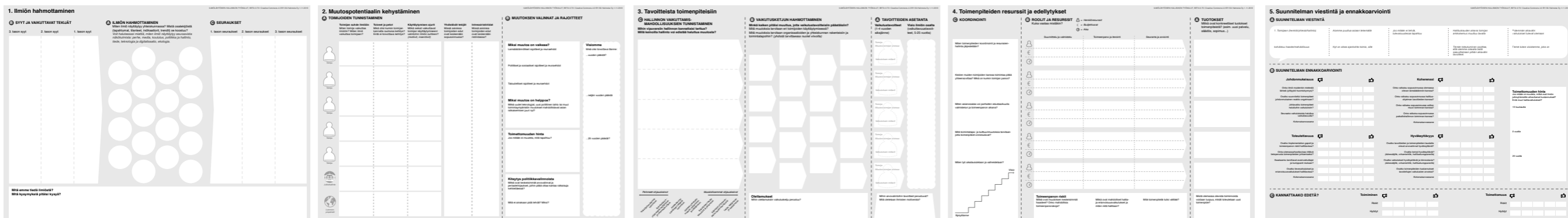
Oheisen “Ilmiölähtöisen hallinnon työkalupakin” inspiraation lähteenä on Sitran joulukuussa 2018 julkaisema [Ilmiölähtöisen suunnittelun työkalupakki](#).

Julkaisemisen jälkeen Sitran työkaluja ja niiden johdannaisia on testattu useissa työpajoissa. Käyttäjäkokemukset on pyritty huomioimaan käsillä olevissa, uudistetuissa työkaluissa, joiden testaus ja kehitys jatkuu edelleen.

Oheisten työkalujen fokuksena on ilmiöiden hahmottaminen ja ratkaisujen kehittäminen. Kehitteillä on erillinen työkalukokonaisuus agendanmuodostuksen ja tehtävien priorisoinnin tukemiseksi.

Palaute ja kehitysehdotuksia ovat erittäin tervetulleita!

peter.tattersall (ät) hahmota.fi

2. Muutospotentiaalin kehystäminen

A TOIMIJOIDEN TUNNISTAMINEN

Toimijan suhde ilmiöön
Miten toimija vaikuttaa ilmiöön? Miten ilmiö vaikuttaa toimijaan?

Toiveet ja pelot
Mikä olisi kunkin toimijan kannalta suotuisa kehitys? Entä ei-toivottava kehitys?

Käyttäytymisen ajurit
Mitkä seikat vaikuttavat toimijan käyttäytymiseen/valintoihin ilmiön suhteen? (*motiivit, insentiivit*)

Yhdistävät tekijät
Missä asioissa toimijoiden edut ovat keskenään sopusoinnussa?

Intressiristiriidat
Missä asioissa toimijoiden edut ovat keskenään ristiriidassa?

Toimija

Toimija

Toimija

Toimija

Toimija

Julkishallinto

Luonnon-
ympäristö

B MUUTOKSEN VALINNAT JA RAJOITTEET

Miksi muutos on vaikeaa?

Lainsäädännölliset rajoitteet ja reunaehdot

Poliittiset ja sosiaaliset rajoitteet ja reunaehdot

Taloudelliset rajoitteet ja reunaehdot

Miksi muutos on helppoa?

Mitkä uudet teknologiat, uusi poliittinen tahto tai muut toimintaympäristön muutokset mahdollistavat asian ratkaisemisen juuri nyt?

Toimettomuuden hinta

Jos mitään ei muuteta, mitä tapahtuu?

Kiteytys politiikkavalinnoista

Mitkä ovat keskeisimmät arvovalinnat ja periaatelinjaukset, joihin pitää ottaa kantaa ratkaisuja kehitettäessä?

Mitä ei ainakaan pidä tehdä? Miksi?

Visiomme

Mikä olisi toivottava tilanne:

...vuoden päästä?

...neljän vuoden päästä

...25 vuoden päästä?

3. Tavoitteista toimenpiteisiin

C HALLINNON VAIKUTTAMIS- MAHDOLLISUUKSIEN TUNNISTAMINEN

Mihin vipuvarsiin hallinnon kannattaisi tarttua?
Millä keinoilla hallinto voi edistää haluttua muutosta?

← Pehmeät ohjauskeinot

Muodollisemmat ohjauskeinot →

Yhteistyökumppanina toimiminen
Asianhoitajuus - ohjauksen käyttäminen ja informaatio-ohjaus
Asiakkaana tai hankintojen tekijänä toimiminen
Julkisten palvelujen muotoilu, tarjoaminen ja kehittäminen
Rahoituksen kautta stimulointi ja johtaminen
Sääntely ja toimeenpanon kautta koordinointi
Lakien säätäminen ja uudistaminen

B VAIKUTUSKETJUN HAHMOTTAMINEN

Minkä kaiken pitäisi muuttua, jotta vaikutustavoitteisiin päästäisiin?
Mitä muutoksia tarvitaan eri toimijoiden käyttäytymisessä?
Mitä muutoksia tarvitaan organisaatioiden ja yhteiskunnan rakenteisiin ja toimintatapoihin? (yhdistä tarvittaessa nuolet viivoilla)

Olettamukset

Mihin olettamuksiin vaikutusketju perustuu?

A TAVOITTEIDEN ASETANTA

Vaikutustavoitteet
(1-4 vuoden aikajänne)

Visio ilmiön osalta
(vaikuttavuustavoitteet, 5-25 vuotta)

Toimija
Muutos toimijan oloissa
Vaikutuksen mittarit

Toimija
Muutos toimijan oloissa
Vaikutuksen mittarit

Toimija
Muutos toimijan oloissa
Vaikutuksen mittarit

Toimija
Muutos toimijan oloissa
Vaikutuksen mittarit

Toimija
Muutos toimijan oloissa
Vaikutuksen mittarit

Mihin arvovalintoihin tavoitteet perustuvat?
Mitä oletetaan ihmisten motiiveista?

4. Toimenpiteiden resurssit ja edellytykset

C KOORDINOINTI

Miten toimenpiteiden koordinointi ja resurssienhallinta järjestetään?

Keiden muiden toimijoiden kanssa toimintaa pitää yhteensovittaa? Mikä on kunkin toimijan panos?

Miten asianosaisia voi parhaiten edustaa/kuulla valmistelun ja toimeenpanon aikana?

Mitä toimintatapa- ja kulttuurimuutoksia tarvitaan jotta toimenpiteet onnistuisivat?

Miten työ aikataulutetaan ja vaiheistetaan?

Visio

Nykytilanne

B ROOLIT JA RESURSSIT

Kuka vastaa mistäkin?

👤 = Henkilöresurssit

€ = Budjettivarat

🕒 = Aika

Suunnittelu ja valmistelu

Toimeenpano ja iterointi

Seuranta ja arviointi

Toimeenpanon riskit

Mitkä ovat muutoksen keskeisimmät haasteet? Onko mahdollisia toimeenpanorakkoja?

Mitkä ovat mahdolliset haittaja-eriarvoisuusvaikutukset ja miten niitä hallitaan?

Mitä toimenpiteitä tulisi välttää?

A TUOTOKSET

Mitkä ovat konkreettiset tuotokset toimenpiteistä? (esim. uusi palvelu, säädös, sopimus...)

Mistä olemassa olevista toiminnoista voidaan luopua, mikäli toteutetaan uusi toimenpide?

5. Suunnitelman viestintä ja ennakoarviointi

A SUUNNITELMAN VIESTINTÄ

1. Toimijaan (henkilö/yhteisö/hallinto)

Aiomme puuttua asiaan tekemällä

Jos mitään ei tehdä,
tulevaisuudessa tapahtuu

Hallituskauden aikana toimijan
arkikokemus muuttuu tavalla

Pidemmän aikavälin
vaikutukset tulevat olemaan

kohdistuu haaste/mahdollisuus

Nyt on oikea ajankohta toimia, sillä

Tämän toteutuminen osoittaa,
että olemme oikealla tiellä
saavuttamaan pitkän aikavälin
tavoitteet.

Tämä tukee visiotamme, joka on

B SUUNNITELMAN ENNAKKOARVIOINTI

Johdonmukaisuus

Onko ilmiö muidenkin mielestä
tärkeä (ylittyykö huomiokynnys)?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ovatko suunnitellut toimenpiteet
johdonmukainen reaktio ongelmaan?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Johtavatko toimenpiteet
haluttuihin vaikutuksiin?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Seuraako vaikutuksista haluttua
vaikuttavuutta?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Kokonaisarvoasana

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Toteutettavuus

Ovatko Implementation gapsit ja
toimeenpanon riskit hallittavissa?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Onko olemassa/koottavissa riittävä
tietoperusta toimenpiteiden johtamiseksi?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Saadaanko tarvittavat avainvaikuttajat
ja kumppanit mukaan?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ovatko lievevaikutukset ja
eriarvoisuusvaikutukset hallittavissa?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Kokonaisarvoasana

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Koherenssi

Onko ratkaisu sopuoinnussa olemassa
olevan lainsäädännön kanssa?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Onko ratkaisu sopuoinnussa hallitus-
ohjelman tavoitteiden kanssa?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Onko ratkaisu sopuoinnussa valtion
muun toiminnan kanssa?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Onko ratkaisu sopuoinnussa
paikallishallinnon toiminnan kanssa?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Kokonaisarvoasana

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Hyväksyttävyys

Ovatko tavoitteiden ja toimenpiteiden taustalla
olevat arvoalinnat hyväksyttäviä?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ovatko keinot hyväksyttäviä?
(äänestäjille, virkamiehille, hallituskumppaneille)

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ovatko vaikutukset hyväksyttäviä ja kiinnostavia?
(äänestäjille, virkamiehille, hallituskumppaneille)

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Ovatko toimenpiteiden kustannukset
tavoiteltujen vaikutusten arvoisia?

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Kokonaisarvoasana

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Toimettomuuden hinta

Jos mitään ei muuteta, mitkä ovat ilmiön
julkisyhteisöille aiheuttamat kustannukset?
Entä muut haittavaikutukset?

12 kuukautta

5 vuotta

20 vuotta

C KANNATTAAKO EDETÄ?

Toimiminen

Riskit

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Hyödyt

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Toimettomuus

Riskit

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Hyödyt

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------